

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Светлана Стойчева, НАТФИЗ “Кр. Сарафов”, по материалите, предоставени от доц.д-р Катерина Илкова за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“

Документите и материалите, предоставени от участничката в конкурса, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му, както и на съответния Правилник на НАТФИЗ “Кр. Сарафов”. Предмет на научно обсъждане в моето становище ще бъде трудът на Илкова *ТАНДЕМЪТ – Как се създаваше първата методика за професионално обучение на куклени актьори*.

Заглавието съдържа почти вълшебната за функционирането на съвременното общество дума „тандем“, или модерния ѝ синоним „екип“. Съвсем неслучайно тя се оказва в основата на разсъжденията на авторката върху методиката за професионално обучение на кукления актьор. Още повече, че „екипът“, върху чиито писмени и устни текстове се градят тезите в книгата, е реален, доказан, и най-вече – спонтанно създаден от хора с близки интелектуални и професионални нагласи и в същото време с ярки характери: първосъздателите на професионалното обучение за куклени актьори проф. Атанас Илков, проф. Николина Георгиева, арх. Иван Цонев. Нека подчертаем и другата ключова дума в заглавието, пряко насочваща към подхода на изследването – „как“ – въпрос с подчертано прагматична, а не толкова с теоретична насоченост; зададен с известно реторическо превъзходство пред умозрителното „как“. Катя Илкова може да си го позволи: самата тя актьор, педагог, режисьор (някъде го наричаше „японски стил“), считаща се „продукт“ на „демиурзите“, събрала и наследила немалко техен архив, обвързана лично и професионално с тях.

Противно на очакването за разхвърлян и еkleктичен краен резултат, изложението е дисциплинирано в непоколебимо логична структура. Най-ценното, събрано „парче по парче“ в рамките на тази структура, са първоначалните идеи и формиралата се в практиката методология и методика на българската куклена школа от времето на нейното създаване. За *реставраторската* си цел Катя Илкова е впрегнала памет, лични архиви, статии. Поради близката ѝ връзка с хората и събитията, на места изследването прелива в емоционален разказ, който според мен засилва доверието и буди любопитството у читателя. Разказът е пределно откровен, личен, но и преднамерено дозиран, самоконтролиращ се, без да пречи на поставените изследователски рационални задачи (с неведнъж появяващата се реплика *тук*

не му е мястото). Така да се каже, всеки в това изследване „играе себе си“: от прекаляване с лаконизма си Атанас Илков не е оставил систематично описание на своята методология; Николина Георгиева обаче с охота разказва и все пак е оставила някои „инцидентни“ текстове; а самата авторка с невероятно усърдие и упоритост (също характерова черта) реконструира и надгражда (любима дума, както разбираме, на Н. Георгиева) техния творчески и професионален *диалог/лаборатория* до очертаване на *основите на една универсална методика* на обучението на актьори за куклен театър.

Самопознанието на кукления театър и особено на новата му ера, започнала с „тандема“, едва ли ще може да мине отсега нататък без тази, не кой знае колко обемна, книга, започваща още от идеята за възникването му. Цели изследователски теми можем да открием в събраните от Илкова идеи на зараждащия се „метафоричен“ (а не „битов“) куклен театър: идеята за разработване на новаторския изразен език на куклата, „оазис на творческа свобода“ (Н. Георгиева); за образното извеждане на основния сблъсък на сцената (Ат. Илков); за т.нар. „релефно слово“ (Ат. Илков); за новото отношение към паравана и изобщо новите визия и пластика, новите материали, новото разпределение на пространството по вертикала и хоризонтала (арх. Цонев). Немалко идеи набъбват около историческия спектакъл „Петя и вълкът“: излизането на преден план на музикалната пред словесната драматургия в кукления театър (Ат. Илков), трансформирането на музиката в сценично поведение на куклите и постигане на единство на музика и пространствен образ; различният темпо-ритъм на персонажите-кукли с различен емоционално-смыслов заряд (Ат. Илков и Н. Георгиева); идеята за разполагането на театралната кукла не само в пространството, но и във времето (Н. Георгиева); новаторската идея за куклен спектакъл за възрастни (Ат. Илков), реализирана първоначално в спектакъла „Съкровището на Силвестър“; осмислянето на нуждата от създаването на специфична за този вид театър драматургия (Ат. Илков). Формулирането на подобни идеи се дължи на невероятното умение на Катя Илкова да извлича теоретични ракурси от емпирични бележки (на Ат. Илков), разговори и интервюта (най-вече разговорите и интервюто ѝ с Николина Георгиева). Така започва да се очертава една *експериментална естетика на кукления театър*, която все още очаква бъдещото си разработване.

Култивирането на актьора за куклен театър е следващият синтез, с който се захваща авторката. „Рецептата“ е събрана: етюдите с животни, етюдите за безпредметни действия, етюдите за предварителни обстоятелства, експериментите с ръце зад екран, търсенето на *логиката на поведение* на предмета без да му се „приписват“ човешки качества,

експлоатирането на наивитета на куклата, способна да изиграе ролята на медиум към напълно различни светове и мислене (*упражнения за сбогуване с човешко-битовото мислене и поведение на актьора-кукловод*, с. 87), с една дума, разработване на метафоричността на театралната кукла. Любопитна е внимателната корекция на Станиславски по отношение на „встрастяването“, или по-меко казано, „вживяването“ на актьора. Отнесено към кукления актьор, то би било по-скоро опасно, отколкото полезно – за него е необходимо поддържането на игровата дистанция с куклата (Ат. Илков). Оттук и извлеченото завещание на Бащата: за *творческа трезвост*, или с други думи казано, за *дистанцирана ангажираност* на кукления актьор. Може да се каже, че тази част най-много отговаря на въпросителното „как“ от заглавието и може да се възприеме като *наръчник на актьора за куклен театър*.

Нека заключим: Катя Илкова е успяла да напише *ненapisания учебник* на своите учители и да предаде тяхното завещание. При това „учебникът“ е напълно отворен (някои биха решили даже, че е провокативен). За мен изложението съдържа скрита провокация и към драматичния театър – как след като кукленият театър е преодолял още 60-те години неговата натуралистична естетика, днес може да се превърне в източник на идеи за него самия: едва ли са случайни все по-очевидните заемки на естетиката на драматичния театър от естетиката на кукления театър – дори и все още да не са намерили чисто академичното си описание.

След запознаване с всички предоставени за конкурса материали и с настоящия научен труд, след анализа на тяхната значимост и съдържащите се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за напълно основателно да дам своята положителна оценка за избора на доц. Катерина Илкова на академичната длъжност ‘професор’ на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

Гласувам с ДА.

09.09.2019

проф. д-р Светлана Стойчева